

Til Kirkerådet

HØRINGSUTTALELSE OM JUSTERING AV HOVEDGUDSTJENESTEN

OG ALMINNELIGE BESTEMMELSER

Vedtatt i Agder og Telemark bispedømmeråd 20. mars 2018

Agder og Telemark bispedømmeråd takker for muligheten til å kommentere forslagene til justering av hovedgudstjenesten gjennom en høringsuttalelse.

Hovedsynspunkter

Vi støtter hovedinnretningen på justeringene, nemlig å begrense antall alternativer i menighetssvarene. På en slik måte blir det lettere for menigheten å «lære» liturgien og trolig mer gjenkjennelse fra sted til sted. Et moment her er at det også kan gjøre det mindre krevende for prester å gjøre tjeneste i flere menigheter.

Gudstjenestereformen fra 2011 la vekten på tre signalord: Fleksibilitet, stedegngjøring og involvering. Vår erfaring er at involverings-elementet er det som har hatt mest positiv virkning på gudstjenestene. Det er mange steder stor medvirkning av både voksne, barn og unge. Mange ulike stemmer og ansikt bidrar til et mangfold i gudstjenesten, og dermed også til stedegngjøring. Vi er glade for at det ved denne justeringen av liturgien blir lagt mer vekt på gjenkjennelse.

Hørings spørsmål

1a: Hvordan mener dere gudstjenestereformen har påvirket gudstjenestelivet i deres menighet og i Den norske kirke?

Rapporter fra prostene blant annet, tilser at gudstjenestene mange steder har blitt mer levende og mangfoldige fordi flere er blitt involvert. På den annen side er det klart at det en del steder i tatt i bruk nye liturgiske elementer som har vist seg å ikke fungere og som dermed er blitt forlatt igjen. Perioden fra innføringen av gudstjenestereformen og fram til i dag har vært en prøve- og feilefase for mange menigheter. Vårt inntrykk er at man de fleste steder nå har funnet en form som fungerer bra.

1b: Hva har fungert godt, og hva har fungert dårlig ved gudstjenestereformen?

Vekten på fleksibilitet og valgfrihet var et positivt anliggende, men viste seg i praksis å bli en utfordring i gudstjenestereformen. Både fordi selve arbeidet med å velge ut alternativer ble for omfattende, og fordi alle de ulike alternativene som ble valgt, førte til så stor variasjon at det bidrog til fremmedgjøring. Det er vårt inntrykk at det er særlig kirkeaktive eldre mennesker som har opplevd den nye liturgien som fremmedgjørende.

Ellers er det ikke tvil om at den nye liturgiske musikken har vært en utfordring i mange menigheter. De var vanskelig for det enkelte menighetsråd å orientere seg i de mange alternativene, og når valget først var tatt, var det ikke alltid melodiene fungerte etter

intensjonen. Den innstrammingen som er gjort i forhold til kirkemusikken de siste par årene, er derfor et godt tiltak.

1c: Hvilke av de momentene som er nevnt ovenfor mener dere vi særlig bør rette vår oppmerksomhet mot i gudstjenestearbeidet fremover?

Vi ønsker å rette oppmerksomheten mot en gruppe som svært mange steder er fraværende i gudstjenesten, nemlig de unge voksne i aldersgruppen 20-40. Det er også i denne gruppen vi finner småbarnsforeldrene. De unge voksnes relasjon til kirken vil derfor påvirke oppslutningen om dåp. Vi må være oppmerksomme på at mange av de yngste i denne gruppen har svært begrenset kunnskap om kristen tro og om gudstjenestens funksjon og mening. Det skyldes at de ikke har hatt en bred innføring i den kristne tro gjennom skolen, og mange av dem har heller ikke deltatt i trosopplæringstiltak. Hvordan skal vi lage gudstjenester som appellerer til dem?

Andre tiltak for å øke kvaliteten og oppslutningen om gudstjenesten

- Skolering av medliturger og andre frivillige er viktig for å øke kvaliteten på gudstjenesten.
- Fokus på prekenen. Det må jobbes mer med prekenkunst og formidling.
- Samarbeid med andre kirkesamfunn. Norges kristne råd sine ressurser for gudstjenesteliv kan her brukes aktivt. Vi tror at et slikt samarbeid blir stadig viktigere for å bevare et levende lokalt kirkeliv, ikke minst for å opprettholde et kirkelig ungdomsarbeid.

Høringsspørsmål 2: Mener dere at det er behov for å justere eller presisere noe ved prosedyren for hvordan menighetens lokale grunnordning utarbeides og vedtas (jf. Almennelige bestemmelser)? Hva bør endres?

Godkjenningsprosedyren bør forenkles i forhold til dagens ordning der biskopen i prinsippet må godkjenne alle permanente endringer. Siden det nå er snakk om justeringer, og ikke etablering av en ny ordning, vil det være en bedre løsning at biskopen delegerer ansvaret for at justeringene er innenfor regelverket til prostene. Prostene kan deretter sende melding om endringer til biskopen.

Ordningsen med at det er menighetsrådet som vedtar selve den lokale grunnordningen for gudstjenester, mens det er presten som er ansvarlig for avgjørelser om den enkelte gudstjeneste, bør beholdes.

Høringsspørsmål 3e: Er dere enige i at samlingsbønnen ikke lenger blir obligatorisk, men et valgfritt ledd?

Her er det ulike syn i bispedømmerådet.

Høringsspørsmål 3 f: Har dere endringsforslag eller kommentarer til leddet syndsbejennelse i høringsforslaget?

Vi støtter forenklingen med at det blir færre varianter å velge mellom her. Videre er det fornuftig at menighetens mulighet for å utforme en egen permanent syndsbejennelse tas bort. Vi ser utfra de lokale variantene vi har fått, at det er meget krevende for en lokal

menighet både språklig og teologisk å utforme en god syndsbejennelse. Samtidig bør det ikke være slik at bortfallet av muligheten for å formulere en lokal permanent syndsbejennelse, har tilbakevirkende kraft.

Høringsspørsmål 3i: Er dere enige i at ledd 8 Dagens bønn blir obligatorisk i alle hovedgudstjenester, og ikke et valgfritt ledd?

Vi støtter økt bruk av dagens bønn, men den bør ikke være obligatorisk. Dagens bønn vil ikke alltid fungere godt i familiegudstjenester.

Høringsspørsmål 3 j: Gi eventuelt andre kommentarer til høringstema 3?

Kommentar til 3b, *forberedelse*: De første ordene som blir uttalt i gudstjenesten kommer etter klokkeringing og før de tre bønneslagene. Det skjer gjerne gjennom et «velkommen» og noen opplysninger om dagens gudstjeneste, før ordene «La oss være stille for Gud», uttales. Det er svært viktig at disse ordene fremføres kortfattet, og på en god og tydelig måte. God skolering av medliturger kan gi trygghet i denne oppgaven.

Kommentar til 3c, *inngangssalme*: Det bør ikke være obligatorisk her at menigheten skal stå. Det bør det heller ikke være ved utgangssalmen.

Kommentar til 3g, *Bønnerop kyrie*:

Vi har forståelse for at man ønsker å gjøre kyrie-leddet obligatorisk i gudstjenesten. Ved siden av Halleluja-omkvedet i forbindelse med evangelielæsning, er Kyrie det eneste som kan oppfattes av et internasjonalt publikum, noe som kan være et økumenisk poeng.

Høringsspørsmål 4: Har dere endringsforslag eller kommentarer til hoveddel II. Ordet?

Kommentar til 4c, *Evangelium*: Halleluja-omkvedet bør ikke bli et obligatorisk ledd.

Kommentar til 4d, *Preken*: Følgende alternative avsluttende lovprisning av den treenige Gud foreslås i høringsdokumentet: «Lovet være Gud, vår skaper, frigjører og livgiver».

Det er ulike meninger om denne formuleringen i bispedømmerådet. Mange kirkegjengere har fått et nært forhold til formuleringen. På den annen side kan det innvendes at formuleringen mangler forbindelse til oldkirkens treenighetsformel «Faderen, Sønnen og Ånden».

Kommentar til 4i, *Forbønn*: Forslaget skiller skarpt mellom forbønnen og nattverden, og dermed settes en stopper for at man kan kombinere bønnevandring med nattverd. Vi mener dette er for rigid, og det bryter med den praksisen mange menigheter har på enkelte av sine gudstjenester.

Høringsspørsmål 5a: Kommenter gjerne nattverdpraksisen i menighetene i dag med tanke på særkalk og/eller intinksjon og med tanke på mottakelse av nattverd stående eller knelende på alterringen/altersranken?

Her må det gjøres en avveining av ulike hensyn: Den opprinnelige nattverden var et måltidsfellesskap. Kneling rundt alterringen understreker i større grad fellesskapet enn stående utdeling. På den annen side er erfaringen mange steder at stående nattverd med intinksjon gir en lavere terskel for å gå til nattverd. Ordningen er i de fleste kirkerom også

mer inkluderende overfor bevegelseshemmede. Vårt inntrykk er ellers at det sjelden brukes særkalk ved stående nattverd.

Høringsspørsmål 5b: Gi gjerne kommentarer til valgene av ordene som er foreslått.

Vi støtter at det er tre alternative utdelingsord. Vi støtter også den nye formuleringen «Dette er Jesu kropp» som ett av alternativene fordi den understreker inkarnasjonens konkrete karakter. Samtidig mener vi at det er riktig å beholde «Dette er Jesu legeme» som et annet alternativ fordi mange føler at dette passer bedre til en høytidelig handling som nattverden.

Høringsspørsmål 5c: Er dere enige i at takkofferet inngår i nattverdliturgien, og ikke i forbønnsleddet?

Det var her ulike synspunkter i bispedømmerådet.

Høringsspørsmål 5e: Har dere kommentarer eller endringsforslag til ledd 19 og 20 i høringsforslaget?

Det er ulike synspunkter i bispedømmerådet på bruken av fredshilsen.

Høringsspørsmål 6: Gi gjerne kommentarer eller endringsforslag til nattverdbønnene?

Vi er enige i at ordet «beger» brukes i stedet for «kalk».

Vi støtter en ny og kortere nattverdbønn blant alternativene, *nattverdbønn G*

Kommentar til *nattverdbønn E*: Det skurrer å bruke uttrykket «dine venner» i en bønn med tiltaleformen «Hellige Gud». Vi vil derfor holde på den gamle formuleringen «din store familie». Disse ordene korresponderer også med det vanlige uttrykket «Guds barn».

Høringsspørsmål 7: Har dere kommentarer eller endringsforslag til hoveddel IV. Sendelse?

Det bør være frihet for liturgen til å formulere egne utsendelsesord.

Sluttkommentar

Vi ser det som sentralt at liturgien hele tiden veies opp mot to hovedhensyn: Å være nær dagens mennesker og å være nær troens kilder. En liturgi som blir for formalistisk i forhold til tradisjoner og verbale uttrykksformer, kan risikere å kommunisere dårlig. En liturgi som får en for svak tilknytning til kildene, står i fare for å bli utvannet. Dette minner oss om at liturgi i tillegg til å være medvirkning og formidling, også er lære.